

İNTERNET VE TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİMİ

E. Özgür GÖNENÇ*

L'évolution de l'internet en Turquie

Dans cet article nous avons parlé de l'internet et de son développement en Turquie. Tout d'abord nous avons donné la définition de l'internet. Puis nous avons parlé de l'apparition de l'internet et de son développement dans le monde entier et en Turquie.

.....

İnternet günümüz dünyasındaki varlığını ve önemini giderek güçlendirmektedir. 21.yüzyıl belki de internet çağı olarak adlandırılacak. Uzun insanlık tarihine bakıldığında 40 yıl gibi kısacık geçmişi olan internet, dünya tarihinde eşi benzeri görülmemiş hızlı bir değişim ve gelişime neden olmaktadır.

İnternet öyle bir buluş ki, insanı sınırlayan zaman ve mekan kavramlarını ortadan kaldırmaktadır. İnternet ile dünya giderek küçülmekte ve küresel bir köy haline gelmektedir.

İnternet ve Türkiye'deki Gelişimi konulu bu araştırmamızda, öncelikle bu buluşun nasıl ortaya çıktığı, insan yaşantısında neleri

* Yrd.Doç.Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü

etkilediği ve neleri değiştireceğinin üzerinde durmanın gerekli olduğu kanısındayız.

ARPANET'ten İnternet'e

ARPA, ABD Savunma Bakanlığı'nın araştırma konularında parasal destek sağlamak ile ilgili birimi olan Advanced Research Projects Agency (İleri Araştırma Projeleri Dairesi)'nin kısaltılmış adıdır. Aynı kurumun bugünkü adı, başına "Defense" (savunma) sözcüğü getirilerek DARPA olmuştur.

Bu daire, 1957 yılının Ekim ayında, Sovyetlerin ilk Sputnik uydusunun uzaya gönderilişini izleyen ulusal kriz döneminde ABD Başkanı David Dwight Eisenhower tarafından kurulmuştur. Araştırma dairesinin görevi, Amerikalıların teknolojinin öncüsünün kim olduğu hakkında hiç kuşkuya düşmemelerini garantilemektir. Başkan Eisenhower, ARPA'yı askeri kollar arasında araştırma-geliştirme programlarına karşı duyulan derin düşmanlıkları kökten kazıyabileceği için uygun görmekteydi. (Hafner Katie, Lyon Matthew, 2000;12)

ARPA, 1960'lı yıllarda, olası bir nükleer savaş sonrasında geleneksel haberleşme yollarının kesilmesi durumunda, kesilmeyecek bir alternatif iletişim ağı oluşturulması düşüncesiyle ARPANET olarak isimlendirilecek proje üzerinde çalışmaya başlanmıştır.

ARPANET projesi büyük bilgisayarları birbirine bağlamayı ve ne olursa olsun bu bağın kopmamasını amaçlamaktaydı. Bu yüzden teknisyenler, her bilgisayarın birbirine eşit özelliklerde olduğu türdeş ağ modelini tercih ettiler. İlk bağlantı Kaliforniya

Eyaleti'nde üç, Utah Eyaleti'nde bir bilgisayarın bağlanmasıyla başlamıştır. (www.ossite.com)

Zaman içinde ARPANET çok başarılı olmuş ve ABD'deki bütün üniversiteler ARPANET'e bağlanmaya başlamışlardır. Çok sayıda üniversitenin ARPANET'in parçası olmasıyla, ARPANET kontrol edilmesi zor bir duruma gelerek ikiye ayrılmıştır.

-MILNET: Orduyla ilgili siteleri içermekteydi.

-ARPANET: Yeni ve daha küçük ordu dışındaki siteleri içermekteydi.

1980'li yıllarda tüm marka ve modellerdeki bilgisayarların farklı işletim sistemlerinde ortak olarak kullanılacak protokol olan TCP/IP geliştirilmiştir. Bunun sonucunda farklı bölgelerden milyonlarca bilgisayar TCP/IP protokolü aracılığıyla iletişim kurabilir duruma gelmiştir.

Bu iletişim ağı 1985'ten sonra daha çok akademik tabanlı kuruluşların benimsemesiyle gelişmiş ve 1992 yılından sonra ticari kuruluşların kullanımıyla da büyümüştür. Bunun sonucunda milyonlarca bilgisayarı birbirine bağlayan büyük bir "NETWORK" yapısı oluşmuş ve buna INTERNET adı verilmiştir.

İnternet sanal bir dünyaya verilen kısa bir addir. İnter ve net sözcüklerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. "inter" sözcüğü "arasında" olarak Türkçe'ye çevrilebilir. "net" İngilizce'de "ağ" demektir. İnternet ağlar arası ağ ya da bilgisayar ağlarının ağ olarak Türkçe'ye çevrilebilir.

İnternet bir bilgi paylaşım ağıdır. Bu ağda bilgisayar ortamına aktarılan her türlü veri, hemen herkes tarafından kullanılabilir ve kullanıcılar sınırsız enformasyona ulaşabilmektedirler.

İnternet birçok bilgisayar sistemini TCP/IP protokolü ile birbirine bağlayan, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır. İnternet, bilgiye, kolay, ucuz, hızlı ve güvenli ulaşmanın ve onu paylaşmanın günümüzdeki en geçerli yoludur.

İnternet yalnızca bir kişiye kuruluşa ya da ülkeye özel değildir. İnternet herkese açık, herkesin kullanabildiği bir sistemdir. İnternet milyonlarca bilgisayarın meydana getirdiği bir ağıdır. Bu bilgisayarlar, üzerinde bilgi taşıyan ana bilgisayarlar ve evimizden, işyerimizden bağlandığımız kişisel bilgisayarlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Üzerinde bilgi taşıyan bilgisayarlara server (hizmet sunucu) Hizmet sunucuya ve ondaki bilgilere ulaşmak için evimizdeki, işyerlerimizdeki ya da internet kafedeki bilgisayarları kullanmaktayız. (www.iletisimciler.com)

İnternet bir yazılım değildir. İnternet kendi başına yaşayan ve inanılmaz hızla değişime uğrayan bir organizma gibidir. Genel anlamda bir bilgisayar ağı, birbirine bağlı bilgisayarlar topluluğudur.

İnternet ağı radyo ve televizyon ağlarından farklıdır. Radyo ve televizyon ağları her istasyona aynı bilgiyi ulaştırırken, bilgisayar ağlarında çoğu kez her bir bilgisayar için sadece o bilgisayarı ilgilendiren mesajlar yollanmaktadır. (www.ossite.com)

İnternet, sanayi toplumundan bilişim toplumuna geçişin habercisi, taşıyıcısı, bir ön modelidir. İnternet bilimsel ve teknolojik gelişmenin önemli bir etmeni, kendisi sürekli değişen, bilgi teknolojilerini değiştiren, giderek toplumun ve yaşamın tüm boyutlarını değişime zorlayan bir teknolojiler kümesidir.

İnternetin kökenini, 1962 yılında J.C.R Licklider Amerika'nın en büyük üniversitelerinden biri olan Masschusetts Institute of Technology (MIT) tartışmaya açtığı "Galaktik Ağ" kavramında

bulabiliriz. Licklider, bu kavramla küresel olarak bağlanmış bir sistemde isteyen herkesin herhangi bir yerden veri ve programlara erişebilmesini ifade etmiştir. Licklider 1962 yılının Ekim ayında ARPA'nın başına geçmiştir. Bilgisayarların ilk kez birbirleriyle konuşması 1965 yılında gerçekleştirilmiştir. ARPANET çerçevesinde ilk bağlantı ise 1969 yılında dört merkezde yapılmıştır. Kısa süre içinde bir çok merkezdeki bilgisayarlar ARPANET ağına bağlanmıştır.

1971 yılında Ağ Kontrol Protokolü (NCP- Network Control Protocol) ismi verilen bir protokol ile çalışmaya başlanmıştır. 1972 yılında elektronik posta (e-mail) ilk kez ARPANET içinde kullanılmaya başlanmıştır.

Bugün varolan internet ağının ana halkası olarak kullanılan protokol ise TCP/IP (Transmission Control Protocol/ Internet Protocol) adıyla 1983 yılında imzalanmıştır.

1960'lı yılların sonunda halk ARPANET diye bir projenin varlığından ve bu projenin insanlık tarihinde yaratacağı dönüşümden haberdar değildi. Projenin asker sahipleri de o dönemdeki değerlendirmelerine bakılırsa bugünü öngörebilmiş değillerdi.

1970'li yıllarda internet sivilleşmeye başlamıştır. Bu yıllarda halk internetin varlığından haberdar olmuş ve ilk sivil erişim şirketi kurulmuştur. İnternette standart belirlemeye yönelik adımlar 70'li yıllarda atılmıştır. Bu yılların en popüler uygulaması ise elektronik posta (e-mail) olmuştur.

Hemen şunu belirtmek gerekir ki, ilk yılların interneti bugünün internetine hiç benzememekteydi. Sayfa açmak, açılan sayfada bir yere tıklayıp başka bir yere geçmek, sayfalar, görüntüler, sesler

arasında dilediğince dolaşmak mümkün değildi. Ortada yalnızca birbirine bağlı bir bilgisayar ağı ve bu ağ üzerinde karmaşık işlemler ve çok uzun yollarla birbirleriyle iletişimde bulunan bilgisayarlar vardı. Kısacası ARPANET ne internet kadar hızlı ne de internet kadar keyifli idi.

1971 yılında askeri net ARPANET'e bağlı sivil kurum sayısı 23 iken, bu sayı 1970'lerin sonunda iki yüzleri ulaşmıştı. Halkın internetten haberi 1972 yılında olmuştur. 1972'de ABD'de "Bilgisayar İletişimi" üzerine bir konferans düzenlenmiştir. Bu konferansa çağrılan sivil bilim adamları ve gazeteciler aracılığı ile bilgisayarlarda iletişimin gerçekleşeceği halka duyurulmuştur. Ancak o zamanlar internet halen internet adını almamıştır. İnternet adının popülerlik kazanması 1982 yılından sonra olmuştur.

1974 yılında ARPANET'in ilk ticari versiyonu TELENET ortaya çıkmıştır. İnternet erişim hizmeti vermek, daha sonraları internetten para kazanmanın bir yolu olmuştur. Bugün dünyanın en büyük internet erişim şirketi American On Line (AOL) 1974 yılında ortaya çıkan bu ticari hizmeti ciddiye almış ve erişim hizmeti pazarlayarak sektörün en zenginlerinden biri olmuştur.

İnternet uygulamaları içinde halkın büyük beğenisini kazanan üç uygulama bulunmaktadır. Elektronik posta (e-mail), Newsgroup ve World Wide Web. Elektronik posta, 1970'lerde, Newsgrouplar 1980'lerde, World Wide Web'ler ise 1990'larda çıkmıştır ve popülerlik kazanmıştır. Bu üç popüler uygulama internet tarihini onar yıllık zaman dilimlerine ayırmıştır. İnternet 1960'lı yıllarda yalnızca askeri amaçlıydı. 1970 ve 1980'li yıllarda elektronik posta ve newsgrouplarla birlikte akademik çevreler internete girmeye ve ilgi göstermeye başlamışlardır. Bugün de varlığını sürdüren

newsgrouplar daha çok akademisyenlerin birbirleriyle akademik tartışma ve haberleşme yapabildikleri alanlardı. 1990'lardan itibaren World Wide Web (www) ile birlikte internet halka açıldı ve kamunun malı oldu.

Bugün internete nasıl ulaşıldığı sorusuna gelince; bir bilgisayar, bir telefon hattı ve bir modem sayesinde internete ulaşılabilmektedir. Kişiler ya da kuruluşlar çeşitli yollardan internete bağlanabilmektedirler. Bu yollardan biri dial-up adı verilen telefonla bağlantı yapılmasıdır. Bunun için iyi bir modem ve internet servis sağlayıcı kuruluştaki hesabın olması gerekmektedir.

Uzun süreli bağlantı şeklinin tercih edilmesi durumunda ise kaliteli bir modem, router (yönlendirici) bir bilgisayar ve kiralık bir data hattı ile internet servis sağlayıcı bir kuruluştaki bağlantı gerekmektedir. Özellikle ülke içine ve dışına kesintisiz olarak bilgi sunmak ve almak durumunda olan kuruluşlar bu yöntemi tercih etmektedirler. Bu yöntemin tercih edilerek uygun donanım ve kablolu yapılmaması koşulu ile ilgili kuruluştaki bulunan tüm bilgisayarların sürekli olarak internete tam zamanlı ve tam fonksiyonlu bağlanma olanağı da tanımaktadır.

İnterneti kullanan herhangi bir kullanıcının yapacağı işlerden bazıları şunlardır:

- Meslektaşlarıyla haberleşebilir çeşitli konulardaki duyurularını gönderebilir.
- Ülke tarihinden müzik listelerine, futboldan operaya kadar akla gelebilecek her türlü konuda yerli ve yabancı birçok kaynağa ulaşabilir
- Öğrenim kurumlarında bulunan ders notlarına ulaşarak sınavlarına girebilir.

- Yerli ve yabancı yazılı ve sözlü basın yayınları on line izleyebilir.
- Kitap, yiyecek, giyecek, gibi bir çok şeyi ayrıntısıyla inceleyebilir ve sipariş verebilir.
- On line kütüphanelerin kataloglarını tarayabilir.
- Sohbet odaları, oyun odaları gibi alanlara girerek eğlence amaçlı kullanabilir.

Bill Gates internet konusunda şöyle demektedir. "Dünyada satılan tüm malları inceleyebilir, kıyaslayabilir hatta size uygun hale getirebilirsiniz. Bir şey satın almak istediğinizde bilgisayarınıza, onu sizin için en uygun koşul ve fiyatta bulması için komut verebilirsiniz. Tüm dünyada yayılmış server'lar sayesinde ihalelere girebilir önerileri değerlendirebilir, kazanç şartlarının gerektirdiği her türlü transferi sağlayabilirsiniz. Üstelik kontrol ve güvenlik de garanti edilmekte. Kısacası alışveriş için bir cennettir" (Erdinç, 2000 ; 45)

İnternet servisleri dendiğinde akla üç servis gelmektedir. Bunlar; elektronik posta (e-mail), FTP, World Wide Web (www)'dir.

1970'li yıllarda kullanılmaya başlanan elektronik posta, internet üzerinde bilgisayarlar ve bu bilgisayarları kullanan kişiler arasında bilgi gönderilmesini sağlayan bir internet servsidir. Hazırlanan, yazı, resim, ses, görüntü dosyaları, çok kısa süre içinde en ucuz ve hızlı biçimde elektronik posta yoluyla dünyanın herhangi bir yerine gönderilmektedir.

FTP, internete bağlı iki bilgisayar arasında dosya aktarımı yapmak için geliştirilen bir internet protokolüdür.

İnternetin günümüzde yaygınlaşmasının nedenlerinden biri de "www" tekniklerindeki gelişmedir. İnternet dünyasında hiçbir buluş www'ler kadar belirleyici olmamıştır. İnternet www'ler sayesinde

halka ulaşmıştır. WWW'ler yokken internette dolaşmak için bağlanılması gereken adresin 10 rakamlı numarasının bilinmesi gerekmektedir. İnternette adres bulma sorunu 1984 yılında çözülmüştür. O yıl DNS (Domain Name Server) hizmete girince garip rakamlar hayatımızdan çıkıp www'li adresler devri başlamıştır.

İnternetin dünyadaki doğuşu ve gelişiminden söz ettikten sonra Türkiye'deki gelişmesinden söz etmenin doğru olacağı kanısındayız.

1980'li yıllarda internet tüm dünyada iyiden iyiye yayılmaya başlamıştır. İnternetin Türkiye'ye gelişi 80'li yılların sonlarına rastlamaktadır. İnternet ilk olarak 1987 yılında Ege Üniversitesi'nin ön-cülüğünde kurulan Türkiye Üniversite ve Araştırma Kurumları Ağı (TÜVAKA) ile ülkemize gelmiştir. TÜVAKA, ülke içi geniş alan ağları konusunda çalışmalar yürütmektedir. Ancak TÜVAKA yalnızca akademik tabanlı bir ağıdır.

1991 yılında, Türkiye internet bağlantısını gerçekleştirmek için Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) ve TÜBİTAK tarafından TR-NET adlı ortaklaşa bir proje oluşturulmuştur. Bu grubun oluşturulma amacı ülkemizde çok gecikmiş olan internet bağlantısını bir an önce sağlamak ve ardından ülke içine yaymaktır. TR-NET'in TÜVAKA'dan farkı yalnızca akademik tabanlı bir ağ olmayıp tüm sektörleri internet dünyasına kazandırmayı amaçlamaktaydı.

1993 yılının Nisan ayında ODTÜ, TR-NET aracılığı ile ilk internet bağlantısını gerçekleştirmiştir. 1991 yılında başlayan çalışmalar 12 Nisan 1993 tarihinde 64 Kbit/s hızındaki ODTÜ-Washington internet bağlantısının başlamasıyla sonuçlanmıştır. 12 Nisan

1993'te Ankara-Washington arasında kiralık hatla kurulan bu bağlantıyla Türkiye'nin gerçek anlamda internet teknolojisiyle tanıştığını ve internetin vatandaşların kullanımına açıldığını söylemek mümkündür. Bu nedenle 12 Nisan internetin Türkiye'ye gelişinin yıldönümü olarak kullanılmaktadır.

1993 yılından itibaren, ilk aşamada hızla büyük üniversitelerin internet bağlantılarının gerçekleştirilmesinin ardından istekli tüm diğer kuruluşların da bağlantıları sağlanmaya başlamıştır.

1993 yılında ODTÜ ve Bilkent üniversitelerinin Türkiye'nin ilk web sayfalarını yaptığını 1994 yılında Türkiye'de kurumlara ve firmalara internet hesapları verilmeye başlanmıştır. Bu arada ilk internet servis sağlayıcı TR-NET hizmete girmiştir. 1996 yılında Türkiye'nin ilk internet altyapısı olan TURNET devreye girmiştir. Aynı yıl "İnterneti Öldürmeyin" başlığını taşıyan ilk sanal miting gerçekleştirilmiştir. (www.stargazete.com.tr)

İnternetin bugün Türkiye'de 2 milyon abonesi 4 milyon da kullanıcısı bulunmaktadır. İnternete bağlı bilgisayar sayısı 100 bine ulaşmıştır. TR uzantılı web sayısı ise 27 bin dolayındadır.

İnternet kullanımı Türkiye'de ve bütün dünyada yaygınlaşmaktadır. Amerikan The Roper Reports World Wide şirketinin 30 ülke üzerinde yaptığı araştırmaya göre, her on bilgisayar kullanıcısından üçü kişisel bilgisayara sahip bulunmaktadır. Bilgisayar ve internet pazarından en çok gelir elde eden 5 ülke sıralamasında ise Japonya ilk sırada Türkiye ise ikinci sırada yer almaktadır.

Türkiye, 30 ülke arasında internet kullanıcı sayısı en hızlı artan ülke olarak gösterilmektedir. Türkiye'de internet kullanıcılarının oranının % 19 olduğu belirtilmektedir. Nüfusunun % 44'ü internet

kullanan ABD ise kullanıcı artış hızıyla Türkiye'nin ardından ikinci sırada yer almaktadır.

Türkiye'de internetin istenen düzeye ulaşmamasının nedeni alt yapı eksikliği, fiyatlarının yüksekliği, yasal boşlukların fazlalığıdır. (www.stargazete.com.tr)

Kanımızca, Türkiye internete yatırım yapmak zorundadır. Çünkü internete yapılan yatırım ülkenin parlak geleceğine yapılan bir yatırımdır. İnternetin getirdiği teknolojilere ayak uydurmak, bir tercih meselesi değil bir zorunluluktur.

Türkiye'de elektronik medyanın geçmişine baktığımızda ilk olarak karşımıza çıkan 1995 yılının temmuz ayında yayın hayatına başlayan Aktüel Dergisidir.

Gazetenin tamamını düzenli olarak on line veren ilk gazete ise Milliyet Gazetesi olmuştur. Milliyet'in internetten yayına başlaması 27 Kasım 1996 tarihine rastlamaktadır. Hürriyet ve Sabah Gazetelerinin internet ortamına geçiş tarihleri ise 1 Ocak 1997'dir.

İnternet yayıncılığı yapan kuruluşlar sayılmayacak kadar çoktur. Ancak 2001 yılının Şubat ayında meydana gelen kriz etkisiyle bu sektörde de bir yavaşlama yaşanmıştır. Bir çok büyük şirket sayfalarını kapatmak zorunda kalmıştır. Yalnızca internet üzerinden yayın yapan E-Kolay, Bigglook, Turknet ve Netbul ve Porttakal gibi portallar bu zorlu dönemi atlarmış gibi görünmektedirler.

Kaynakça

- HAFNER Katie, Lyon Matthwe "Sihirbazların Gecelediği Yer:İnternet Tarihi" Güncel Yayınları İstanbul 2000 s.12
-<http://www.ossite.com/tekno/internet.asp>

- <http://www.iletisimciler.com/internetnedir.htm>
- <http://www.ossite.com/tekno/internet.asp>
- ERDİNÇ Nurgün, Haber Portallarının Medyadaki Yeri İletişim Yayınları İstanbul 2000 s.45
- <http://www.stargazete.com.tr/akgul.html>
- <http://www.stargazete.com.tr/akgul.html>